

متوجه آنها نشده‌اند.
۲- اشاره بر موارد بسیار تازه در سخن خاقانی، مثلاً به شعر منثور از منشآت خاقانی که از کتاب «موسیقی شعر» استاد شفیمی کدکنی نقل شده است.

۳- توضیح بعضی مسائل تاریخی مهم و نکات مبهم مثلاً در زمینه تلفظ صحیح نام مولد شاعر - شروان - و سال وفات او که ۵۹۵ نوشته‌اند. و اما مؤلف به مستند یادداشتی که استاد شفیمی به نقل از یک جنگ قدیمی مورخ حدود ۷۵۰ ه. ق. مضبوط در کتابخانه لالا اسماعیل ترکیه، در اختیارشان گذاشته، متذکر شده است که خاقانی روز اول شوال سال ۵۹۱ ه. ق. در شهر تبریز وفات کرده است. و برای نخستین بار متوجه شده که «ختم الغرائب» صفتی است که شاعر به شعر خود داده و نام کتاب نیست.

۴- استفاده خاقانی از جوازات شاعری در بعضی افعیل.

۵- اشاره بر شروع دیوان خاقانی، علاوه بر شروخی که مرحوم دکتر سجادی نام برده است.

قسمت یادداشتها اگرچه بیش از ۱۶ صفحه نیست اما نشانگر تعمق دقیق مؤلف در شعر خاقانی و قدرت استنباط ایشان است. مطالعه این کتاب برای کسانی که می‌خواهند در مورد خاقانی و شعرش به آگاهیهای تازه دست یابند بسیار مفید است. امیدواریم که از این محقق جوان، کتابهای: کتابشناسی خاقانی، نهنگی در آبیگر «گزیده شعر خاقانی» و ختم الغرائب «شرح ابیات دشوار قصاید خاقانی» را که نشر مرکز آماده چاپ کرده، بزودی در بازار کتاب ببینیم.

شاعران صفوی که در چاپ دکتر سجادی هم هست، قضاوت نادرستی کرده مطلع غزل اسیر که در دیوانش آمده و در دیوان خاقانی نیز چاپ شده این است:
کشد مو بر تن نخجیر تیر از شوق پیکانش

به دل چون رنگ بر گل، می‌دود زخم نمایانش
کتاب در دو بخش «مقالات» و «اشاره‌ها» تدوین شده است و مؤلف ملاک گزینش مقالات را چنین توضیح داده: «ملاک گزینش، صرفاً اهمیت خود مطلب بوده است نه نام، عنوان و شهرت نویسنده. منظورم اهمیتی است که این مطالب هر یک در طرز و طراز خود، امروزه می‌توانند در مطالعات مربوط به خاقانی، برای جویندگان داشته باشند... تناسب موضوعی مقالات را مبنای تقدم و تأخر آنها قرار دادم» (ص ده مقدمه)

قسمت مقالات، شامل ۱۲ مقاله است به انضمام نامه‌ای از حزین لاهیجی در شرح بیتی از خاقانی که سخن تازه‌ای است. موضوع مقالات مربوط است به محیط زیست، حوادث حیات و شعر شاعر و تأثر او از شاعران عرب، جهان‌بینی عمومی و فلسفی و خلاقیت وی، نقد شعرش و پیشنهاد در مورد اصلاح ابیاتی از دیوانش که دکتر سجادی در حاشیه آورده و برخی نکات مبهم در شعر او و توضیحات لازم در مورد شروع متعدد دیوانش.

بخش دوم کتاب که «اشاره‌ها» نام دارد، گزیده‌هایی است از سخن سخن‌سنان و نقادان معاصر در مورد شعر خاقانی که حاوی نکات تازه‌ای است. در آخر این مجموعه، یادداشتهای مؤلف است در موارد زیر:

۱- تذکر بعضی از خطاها که نویسندگان مقالات

کتاب مجموعه‌ای است از مقالات در مورد خاقانی، نام کتاب خود یک مصراع است و متأثر از این بیت خاقانی

شکسته دل تر از آن ساغر بلورینم

که در میانه خاراکنی ز دست رها
مؤلف کتاب، شاعر و محقق جوانی است (سراغاز کتاب) که هم به ادب امروز فارسی و هم ادب کلاسیک آشناست و بیشتر متمایل به خاقانی و کشف رمز و راز فکر و شعر این شاعر بزرگ است. از کارهای ایشان، قبلاً کتاب «به همین سادگی و زیبایی» را دیده‌ایم که مجموعه مقالات است در مورد شهریار و شعر او. مؤلف در مقدمه «ساغری در میان سنگستان» به حضور پویا و جاری خاقانی در قریب هزار سال شعر فارسی اشاره کرده و به این حقیقت که نسل جوان امروز شعر خاقانی و نظایر او را نمی‌شناسند و با این شیوه تعلیم و تعلم هرگز نخواهند شناخت و در این زمینه عنان قلم را رها کرده و حقیقت را به زبانی تلخ نوشته است. از کتاب علی دشتی - شاعر دیرآشنا - که در آن خاقانی به عنوان نقطه آغاز سبک هندی معرفی شده، انتقاد کرده و متذکر شده که آقای دشتی، چاپ انتقادی از دیوان شاعر نداشته و با استاد به غزلی که از میرزا جلیل اسیر شهرستانی از

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

سعید قدر بگلو

ساغری در میان سنگستان

زندگی، اندیشه، و شعر خاقانی

به اهتمام: جمشید علیزاده

نشر مرکز، چاپ اول: ۱۳۷۸

ساغری در میان سنگستان

زندگی، اندیشه و شعر خاقانی

به اهتمام جمشید علیزاده